

DE ZAAK-HERFKENS (2) VN ONDERZOEKT EX-MINISTER

Herfkens' honger

Eveline Herfkens had overal recht op. Vond ze zelf. Maar ze onderschatte de weerzin tegen haar primadonnagedrag onder UNDP-medewerkers.

door Pieter van Os en Freke Vuijst

Ian Berry/Magnum/HH

Is rijk worden de bedoeling van een baan als armoedebestrijder?

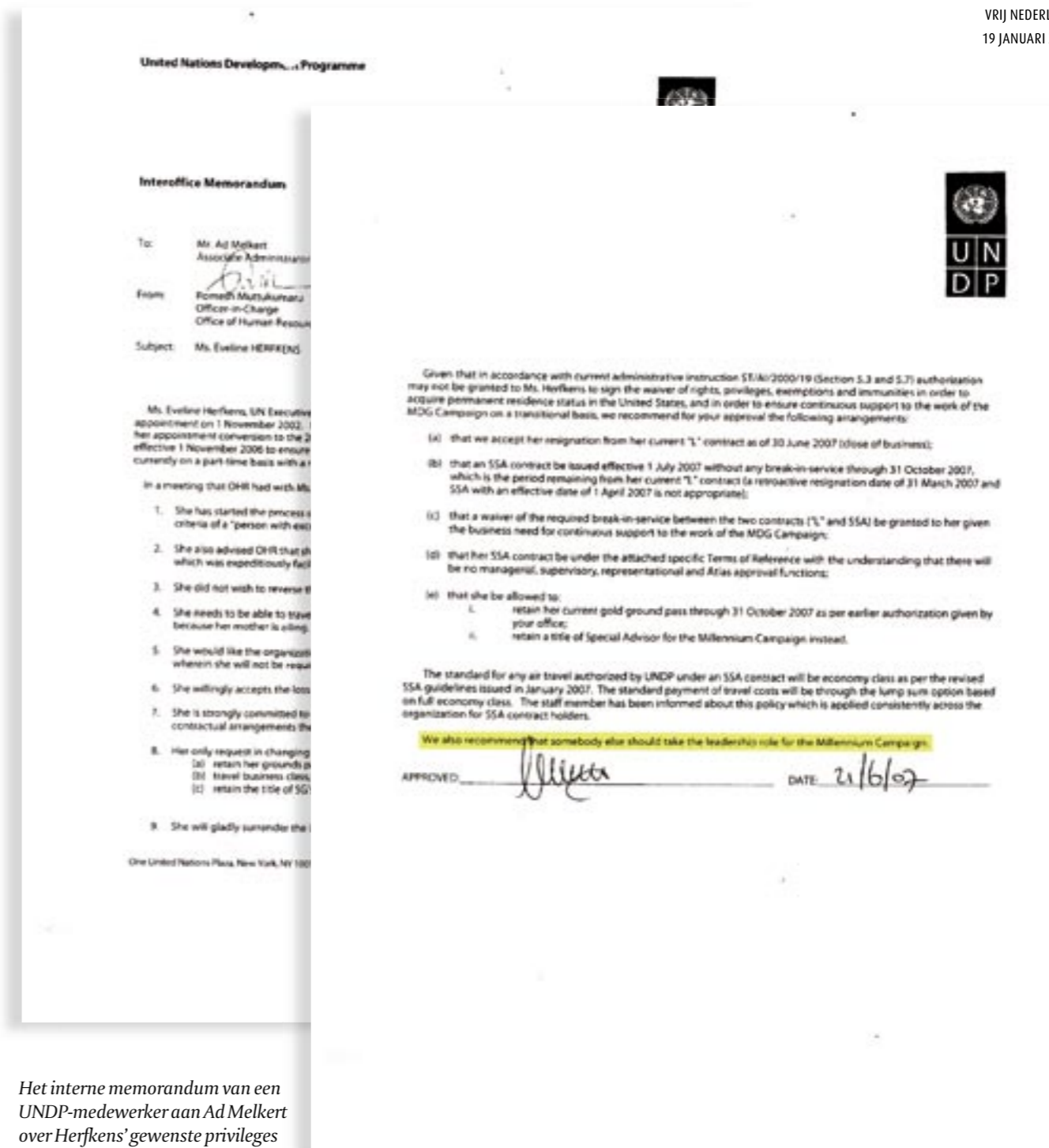
'Circling the wagons'. Amerikanen hebben een mooie uitdrukking voor de aanvankelijke reactie van de VN-ontwikkelingsorganisatie UNDP op het artikel dat *Vrij Nederland* vorige week publiceerde over de moeizame contractonderhandelingen van Eveline Herfkens (zie www.vn.nl). Net als landverhuizers die, in de tijd van het Wilde Westen, werden aangevallen door Indianen, zette de organisatie direct de huifkarren in een kring. Maar nog geen week later bood de organisatie al een opening. Afgelopen vrij-

dag wijzigde de UNDP zijn verklaring. De organisatie heeft zelfs een vraag opgeroepen die *Vrij Nederland* niet stelde. Wist Herfkens dat ze de Amerikaanse vreemdelingenwet schond met haar aanvraag voor een permanente verblijfsvergunning in Amerika?

Ter recapitulatie: in oktober 2002 begon de voormalige minister voor Ontwikkelings-samenwerking haar baan bij de VN om de campagne voor de millenniumdoelstellingen te promoten. Enkele jaren later bedacht ze in Amerika te willen blijven, ook als haar werk erop zit bij de VN. Maar: een ambtenaar in dienst van een internationale orga-

nisatie mag geen beroep doen op de vreemdelingenwet. Ze moest daarom een tijdelijk contract, maar wenste geen genoegen te nemen met de restricties daarvan. Bij de reconstructie van het conflict met de personeelsafdeling van UNDP ontdekte *Vrij Nederland* ook dat de Nederlandse overheid haar tussen 2002 en 2006 een royale huursubsidie verstrekke van in totaal 280.000 dollar. Dit is tegen de regels van de Verenigde Naties, die de eigen medewerkers verbiedt om 'aanvullende betalingen of andere subsidies te ontvangen'.

In reactie op het artikel heeft de organisa-

Het interne memorandum van een UNDP-medewerker aan Ad Melkert over Herfkens' gewenste privileges

tie, net als het ministerie van Buitenlandse Zaken, aangekondigd een onderzoek te verrichten naar de rechtmatigheid van de huursubsidie die Eveline Herfkens ontving.

Dat onderzoek hoeft niet veel tijd in beslag te nemen. *Vrij Nederland* citeerde al uit de VN-gedragscode waarin staat dat die huursubsidies inderdaad tegen de regels zijn. Dat overtredingen daarvan schering en inslag zijn, doet daar niets aan af. De woordvoester van secretaris-generaal Ban Ki-moon bevestigde dit afgelopen week nog eens. Een Amerikaanse journalist vroeg haar of het VN-beleid is dat een medewer-

ker in dienst van de VN geen geld mag ontvangen van een overheid, voor huisvesting of andere doelen. 'Absoluut,' was haar antwoord.

Stom toeval

En dan over Herfkens' arbeidscontractperikelen. UNDP noemde het artikel in *Vrij Nederland* daarover 'niet accuraat'. Enkele van de documenten waaruit geciteerd wordt, zijn 'onderdeel van het soort van weloverwogen en doelbewust intern proces dat alle organisaties hanteren bij het sluiten van een nieuw contract'. Deze documenten, zegt

UNDP, 'reflecteren niet de uiteindelijke positie van de UNDP-leiding, noch het uiteindelijke resultaat wat betreft het contract van mevrouw Herfkens'. Die documenten geven, kortom, een dwarsdoorsnede van een conflict, niet de uitkomst.

Maar die verklaring heeft UNDP dus inmiddels gewijzigd. De organisatie zegt dat het momenteel onderzoek of 'Herfkens op de hoogte was' van de regels. Aan *Vrij Nederland* schreef Herfkens in een lange e-mail dat ze geen idee had dat ze met haar contract geen *green card* kon aanvragen. 'In maart dit jaar (toen de procedure bijna rond was) kwam

ik er door stom toeval achter dat het niet is toegestaan om terwijl je voor de VN in de VS werkt een permanente verblijfsvergunning in de VS aan te vragen: deze regel geldt alleen in de VS en is het gevolg van de gecompliceerde relatie tussen de VN en de VS. Ik heb dezelfde dag VN personeelszaken geïnformeerd en vervolgens mijn ontslagbrief ingediend, met de afspraak dat ik een ander type contract zou krijgen aangezien alle betrokkenen wensten dat ik mijn functie zou blijven voortzetten. Overigens was het nalatigheid van personeelszaken dat ik niet op de hoogte was van deze regel.'

Omdat het wel apart is dat Herfkens niet van de regel wist – nagenoeg iedere expat in Amerika weet ervan – vroegen we haar er na die eerste e-mail nog eens naar. In een tweede mail schreef Herfkens: 'Denkt u nu echt dat ik deze al zou hebben aangevraagd als ik van tevoren geweten had wat voor ellende ik mezelf op de hals zou halen wat betreft mijn arbeidscontract?'

De regel is overigens niet het gevolg van de gecompliceerde relatie tussen de VN en de VS, zoals Herfkens schrijft. Ook in Nederland en in menig ander westers land bouwen VN-medewerkers geen arbeidsverleden op en kunnen ze geen aanspraak doen op de nationale vreemdelingenwetgeving.

Bono

In de reactie op het artikel hecht de UNDP-woordvoerder eraan te benadrukken dat Eveline Herfkens sinds januari 2006 weliswaar erom vroeg parttime te werken en te worden gehonoreerd, maar in werkelijkheid, 'de facto', doorging voltijds te werken voor de millenniumcampagne. Dit deed ze vanuit huis, zegt ook hij. Dat werpt de vraag op waarom iemand uit eigen beweging vraagt een parttime contract te mogen afsluiten, om vervolgens voltijds door te werken vanuit het eigen huis. Bovendien is het de vraag waarom de Verenigde Naties deze secundaire arbeidsvoorwaarden biedt, waarbij iemand van Herfkens' rang niet op kantoor verschijnt. De oplossing die Melkert aandroeg, was het overbrengen van de millenniumcampagne bij een andere afdeling en Herfkens achter te laten bij de oude. Zo geschiedde. Gek genoeg lijkt die uitholling van haar functie Herfkens niet te deren. Althans, daar is niets van terug te vinden in de interne memo's en e-mails waar dit weekblad de hand op kon leggen.

Daaruit is ook niet op te maken of Herfkens de millenniumcampagne succesvol leidde. Dat is ook moeilijk na te gaan; heeft de econoom Jeffrey Sachs, de voetballer Zinedine Zidane, de popster Bono of de bestuurlijke

Ian Berry/Magnum/HH

cheerleader Eveline Herfkens de millenniumdoelstellingen wereldwijd in de aandacht gezet? Bovendien is ze moeilijk te vergelijken met anderen in een soortgelijke baan, want hoeveel leiders van een millenniumcampagne heeft de wereld vooralsnog gekend?

Huursubsidie

Haar werkzaamheden zijn tamelijk vaag, maar dat is niet ongewoon voor een bureaucratische bobo-baan. Een helder criterium is het geld dat Herfkens ophaalde en waaruit ook haar salaris werd betaald. Dat fonds heeft nooit droog gestaan, maar het hield ook niet over. Met dat geld, van voornamelijk Europese landen, probeerde Herfkens Europese regeringen en parlementen warm te maken voor meer hulp aan arme landen. Ook het platform voor de millenniumcam-

pagne in Nederland opereert op die manier. Kari Postma van NCDO legt het nog eens uit, want ook haar instelling was tot voor kort een van de organisaties die gemeenschaps-geld uitgaaf om de naamsbekendheid en bewustwording van de millenniumdoelstellingen te bevorderen. 'Bedoeling is druk op de politiek te creëren.' Kennelijk kan de minister die druk niet zelf uitvoeren in de ministerraad. Maar hij kan wel subsidie bij zijn collega's lospeuteren, zegt Postma, om die druk aan te wakkeren in de samenleving, in de hoop dat de ministerraad uiteindelijk besluit meer geld uit te trekken voor de verwezenlijking van de millenniumdoelstellingen.

Over de royale huursubsidie van de Nederlandse overheid zei UNDP-voorlichter David

Morrison tegen *NRC Handelsblad* dat hij, noch de organisatie, ooit iets heeft geweten van de betalingen. Maar hij had er wel enig begrip voor, voegde hij eraan toe. Want: 'Je wordt nou eenmaal niet rijk van een baan bij de VN.'

Dit is een veelzeggend citaat. Want is rijk worden de bedoeling van een baan als armoebestrijder? Zou ook Eveline Herfkens rijk hebben willen worden van haar baan bij de VN? Accepteerde ze daarom de extraatjes uit Den Haag? In het reconstrueren van het arbeidsconflict waarin Eveline Herfkens in het afgelopen jaar is beland, kwamen wij niet tot die conclusie. Rijk worden, daar ging het haar niet om. Haar recht, daar ging het om. Dat is iets anders. En juist de vanzelfsprekendheid waarmee zij meende recht te hebben op alle voordeeltjes van haar vorige contract,

bracht haar in conflict met de personeelsafdeling van de organisatie. Veel van haar eisen heeft ze overigens niet gekregen, zo blijkt ook uit de documenten. Zo vroeg ze aanvankelijk om een aanpassing van haar verbintenis met terugwerkende kracht, zodat haar aanvraag voor een permanente verblijfsvergunning niet in gevaar kwam. Daarna kwam het gezeur over businessclass-tickets (mede omdat ze een zieke moeder heeft), een pas waarmee je via de voordeur het VN-gebouw in kan en het behouden van haar titel. Toen bleek dat businessclass niet haalbaar was, vroeg ze om een vast extra bedrag van dertigduizend dollar. Ook dat heeft ze niet gekregen. Toegangspassen en tickets: klein bier, zeker, maar de vanzelfsprekendheid en het

aplomb waarmee Herfkens haar wensen uitte, wekte onoverkomelijke ergernis bij enkele personeelsfunctionarissen. Een van hen raadde Melkert zelfs aan iemand anders te vinden om de campagne te leiden. Ze staan aan de wortel van het conflict.

Ook in Nederland bleek, na het verschijnen van het artikel, dat juist haar wensen over businessclass en dergelijke, reden waren tot verontwaardiging. 'Dit bedoelden we dus toen we Koenders voorlegden dat het niet zo kan zijn,' zei VVD-Kamerlid Ten Broeke toen hij uitlegde waarom zijn collega Boekestijn Kamervragen had gesteld, 'dat een zelfbenoemde kaste van ontwikkelingswerkers businessclass de wereld rond vliegt, terwijl onze soldaten in Uruzgan hun eigen materieel moeten opeten'. SP-Kamerlid Van Bommel zei iets soortgelijks.

On-ge-loof-lijk braaf

De woorden van de VVD'er zijn nagenoeg dezelfde als de woorden die Herfkens als minister reserveerde voor 'deskundigen' in ontwikkelingshulp. Voor het tijdschrift *de Internationale Spectator* bracht de ontwikkelingseconoom Paul Hoebink in herinnering hoe Herfkens in de zomer van 1999 'een serie clichébeelden presenteerde van grof verdienende, aan het zwembad hangende en door personeel bediende deskundigen, die arbeidsplaatsen van lokale deskundigen zouden bezetten'.

Als je bedoelingen goed zijn, ligt het kwaad altijd ergens anders. Interne VN-regels zijn voor Afrikanen en Italianen bedoeld, niet voor Nederlanders. Want wij bedoelen het goed. Op de vraag van *NRC Handelsblad* of ze wist dat Nederland de VN-regels overtrad door haar huursubsidie te geven, zei ze: 'Natuurlijk niet. Wie zou ooit denken dat iets wat de Nederlandse regering doet, tegen de regels is? Nederland is zo'n on-ge-loof-lijk braaf land. Had ik dat dan moeten controleren?'

Nederland is braaf, Herfkens treft geen blaam. Anderen zijn altijd incompetent of langzaam. In de brief aan *Vrij Nederland* schreef Herfkens: 'De bureaucratische molens van de VN malen zeer langzaam en een definitieve oplossing voor de ontstane problemen is nog niet gevonden.' Zelf had ze het te druk, zo liet ze afgelopen maandag aan *NRC Handelsblad* weten, om zich om dit soort regeltjes te bekommeren. 'Ik deed dat omdat ik nodig ben voor de campagne die ik in vijf jaar uit het niets heb opgebouwd.' Het is nog onduidelijk of Herfkens de huursubsidie zal moeten terugbetalen.

COLUMN JAN PRONK Schandvlek Srebrenica

Radovan Karadzic en Ratko Mladic zijn nog steeds op vrije voeten. Tenzij de Veiligheidsraad alsnog anders beslist, zal het Joegoslaviëtribunaal dat hen zou moeten berechten over twee jaar ophouden te bestaan. Het heeft goed werk verricht, maar het is ken-

baar om het open te houden. De belangrijkste oorlogsmisdadigers lopen nog steeds vrij rond. Carla del Ponte, die eind vorig jaar als hoofdaanklager werd opgevolgd door Serge Brammertz, noemde dit in een afscheidsinterview een schandvlek. Dat is het inderdaad. Het is niet te verteren dat deze mannen, twaalf jaar na de genocide in Srebrenica, nog steeds niet zijn opgepakt.

Hoe komt dat? Servië heeft obstructie gepleegd, verklaarde Carla del Ponte. In de afgelopen jaren hebben Karadzic en Mladic meer dan eens Servisch grondgebied betreden, maar zij werden niet gearresteerd. Er is wel met hen gepraat. Hun is voorgesteld dat zij zich vrijwillig zouden aangeven, maar daartoe toonden zij zich niet bereid. Kennelijk hebben zowel Servië als de andere betrokken landen het daarbij gelaten.

Andere betrokken landen? Zouden de Verenigde Staten en de overige NATO-lidstaten echt niet weten waar zij zich bevinden? En Rusland, of Bosnië? Zouden deze landen de afgelopen jaren echt nooit in de gelegenheid geweest zijn hen door middel van een speciale operatie in te rekenen? Natuurlijk wel. Waarom lieten zij dat na? Uit vrees voor nieuw geweld? Als die vrees al gerechtvaardigd zou zijn in de eerste jaren na het einde van de oorlog in Bosnië, dan nu toch zeker niet meer? Of is men bang dat Karadzic en Mladic gaan praten?

De aanhouding van Milosevic leidde niet tot geweld in Servië. Integendeel, daar heerst het gevoel dat het vertrek van Milosevic de weg opende naar een herstel van normale betrekkingen met de buitenwereld. Maar waarom hoefde Milosevic zich tijdens zijn proces niet te verantwoorden over Srebrenica? Uit vrees dat hij anderen medeverantwoordelijk zou stellen? We weten wie verantwoordelijk

waren: Karadzic, Mladic en zijn commandanten, waaronder Radislav Krstic, die tot vijfendertig jaar gevangenisstraf is veroordeeld. Maar zullen we ooit weten hoe het mogelijk was dat de genocide werd uitgevoerd? Er zijn talloze boeken en rapporten geschreven over Sre-

brenica. We weten veel, maar niet alles. We weten hoezeer de VN te kort geschoten zijn. We weten dat de NATO informatie achterhield. We weten dat het Nederlandse contingent in Srebrenica te zwak was om haar beschermingstaken goed uit te voeren. We hebben daarover in Nederland, na het verschijnen van het NIOD-rapport en tijdens het latere parlementaire onderzoek, intensief gedelibereerd. Politieke verantwoordelijkheden zijn genomen. Maar wat weten we over de rol van regeringen van andere landen die belangen hadden bij een bepaalde gang van zaken in het voormalige Joegoslavië? Wat gebeurde achter de schermen? Om de waarheidsvinding te completeren, zullen Karadzic en Mladic moeten spreken.

Dit jaar moeten beslissingen worden genomen over Kosovo. Het land zal zich onafhankelijk verklaren. Servië zal zich daartegen verzetten, gesteund door Rusland. Binnen Kosovo neemt de onveiligheid voor de Servische minderheid toe. Nieuw geweld dreigt. Servië zal gepaaid worden met het uitzicht lid te worden van de Europese Unie, wanneer het haar verzet opgeeft. Van Nederland zal worden verwacht daarmee akkoord te gaan, in het belang van de vrede op de Balkan. Dat betekent dat Nederland onder druk komt te staan om verder niet moeilijk te doen. Dan vervalt de uitlevering van Karadzic en Mladic als mogelijke voorwaarde voor de toetreding. Dan kunnen beiden opgelucht ademhalen. Dan hoeven ook de machten die hen destijds de vrije hand gegeven hebben niet meer bang te zijn dat zij gaan spreken.

De schandvlek Srebrenica kan niet meer worden uitgewist. De schandvlek van de straffeloosheid wel. Maar dat vereist politieke moed.